

Vrat ne predolg, pa mesnat, a ne predroben ne predebel; zatilnik širok in gnjat močen.

Hrbet poln in raven; prsa obokana, široka in globoka.

Život stočen kakor sod, ne spredej ne zadej viši, stegnjen, pa ne preveč. Ledja široka.

Polne stranice kažejo moč in debeljivost.

Bedra močna, mesnata in polna, obokana, pa ne previsoka. Stegna močna, ne kriva, ne stisnjena.

Križ širok pa lepo stočen in celemu životu primeren, kovke vsaksebi.

Koža krepka, bolj tanka kakor debela, ki se rada premiče. Dlaka gosta, mehka in tanka.

To velja sploh od goveje živine, pa malokje se vse to vkup najde.

Voli so lepi, če vrh tega imajo malo bolj zastavno glavo, lepo zavite, ne predolge rogove, močen vrat, lepe močne noge, obokana pleča, polna bedra, širok križ, lepo zastaven rep, poln život pa ne zelo na visocih nogah. Taki voli so tudi za delo in za pitanje dobri.

Krava je lepa, če ima vrh zgorej rečenega: lahko, prijazno glavo, širok gobec, tanke in kratke lepo zavihane rogove, slok vrat, lepo slokane prsi; raven, okrogel život, zadnji konec širji, tanek rep, ne na debelih, ne na visocih nogah, debele mlečne žile pod trebuhom, lepo, okroglo, bolj v život stisnjeno, razširjeno, mehko ne mesnato vime. Taka krava ni samo lepa, je tudi rada mlečna.

Živinozdravništvo.

Zoper drisko telét.

Teleta včasih 8 ali 14 dni po rojstvu napade driska, ko še sesajo; mehko gre od njih in kislega smradu, pa tudi kolje jih, da večkrat poginejo.

Če takim teletom preiskuješ siršnik, to je, 4. želodec, najdeš neko skuto v njem iz zagrizenega mleka; drobna čeva pa se vidijo hudo vneta, snetnjava.

Krivo te boleznijo je težko prebavljivo mleko, ki ga sesa tele, pa tudi prehlajenje.

Da se ona skuta odpravi iz želodca, priporoča se štupa (prah) rabarbare in pa rumene kine, od vsake 1 kvintelc; oboje mora fina štupa biti, se dobro vkup zmešati in na 4 porcijone razdeliti.

Brž ko se driska loti sesajočega teleta, imej ga na gorkem in daj mu eno uro potem, ko je tele sesalo, eno tako štipico vsak dan, ki si jo s pol maslicem frišnega mleka (mleka ravno spod krave) dobro pomešal. Vsak dan zjutraj taka štupa z mlekom pomešana, ozdravi živinče v 2 ali 3 dneh, ako nisi driske zanemaril.

Če pa driska že dalje trpi, daj teletu vsaki dan tako štupo s pol maslicem kamilčnega čaja in dodaj še nekoliko žlic frišnega (toplega) mleka. To dajaj teletu vsaki dan, dokler se ne ustavi driska.

Pri tej priliki pa moramo svariti naše gospodarje in gospodinje, naj opustijo škodljivo navado, da prvo mleko, ki bi ga imelo tele od matere posesati, izmolzejo in ga teletu ne privoščijo, mislé, da mu je škodljivo. To je neumna vraža. Ravno to prvo mleko teletu izčisti in otrebi čeva in mu tako odvrne drisko. Naj si človek ne predrzne mojstriti dobrotljivo naturo!

Česin — zdravilo, kedar govejo živino napenja.

Kedar živina prestopi od suhe klaje na presno (frišno) in kedar se pase po deteljših, jo rado napenja, in mnogo živinčet pogine po tej bolezni, če ni prave in hitre pomoči. Kje pa te pomoči vzeti, če ni umnega živinozdravniškega pomočnika pri rokah? Živo apno

in salmijakovec sta dobra, če ju previdno rabi živinozdravnik, drugače se apnene vode in z vodo zmešanega salmijakovca lahko zaleti kaj v sapnik in se v nemó pljuča. Včasih pomaga tudi petrolej, al večkrat je zelo nevaren. Kedar je živinče zelo napeto, se mu mora vamp nabôsti, da se izpustijo gazi (vetrovi) iz čev, ki ga napenjajo, — al tudi z vbodom se mora previdno ravnati. — Trideset let uže se z ozdravljenjem živine vkvarjam — piše živinozdravnik Halder iz Isnja — pa zvedel sem le za eno domače zdravilo, ki se je večkrat prav dobro skazalo in to je česin, katerega zelo hvalijo živinorejci v Algaju na Tirolskem. Vzame se česna 2 ali 3 stroke, ki se na drobno zrežejo in v 1 litru mleka skuhajo. Tako kuhani mlečni česin se dene v lonec, z dilico pokrije in v hlev postavi. Čem stareje je ta kuhovina, tem močnejša je, ker se je skisala. — Kedar živino napenja, se jej tega česnovega mleka četrt ali pol litra noter vlje in to vsake četrt ali pol ure ponavlja, dokler živini ne odleže. To je preprosto zdravilo zoper napenjanje, katero algajski živinorejci zelo hvalijo. — Ker samo po sebi ni varno, naj se poskusi, kjer gospodar nima živinozdravnika pri rokah, da bi napeti živini pomagal.

Gospodarske novice.

* Za česko deželo ustanovljeno veliko sadjerejsko društvo je sklenilo podati c. kr. vladi peticijo, v kateri se popiše dosedanje pomanjkljivo stanje sadjereje na Českem (kaj pa bi hoteli reči o naši sadjereji?) ter se zahteva, naj c. kr. vlada tudi po postavodajalni poti podpira sadjerejski napredek, na pr., da se sklenejo ugodne in kmetijstvo pospešujoče postave, da se sklene postava za brambo sadnih dreves, da se vse državne in okrajne ceste obsadijo s sadnimi drevesi, da mora sleherna ljudska šola imeti svoj zgleden šolski sadni vrt in sadno drevesnico itd. — Ni ravno lepo, da postave morajo gospodarje siliti v zboljšanje kmetijstva, — al kjer ni lastne dobre volje, naj pomagajo postave.

O kmetijskih podružnicah.

Poleg več družih vzrokov je zlasti nevednost kmetiskih gospodarjev zelo kriva njihove nemale revščine. Pa ravno za izobraževanje našega prostega seljaka v umnem kmetovanju in gospodarstvu se povsod pri nas vse premalo stori.*)

Po kateri poti pa bi se dalo več storiti in bilo bi treba, da se veliko veliko več stori?

Na to vprašanje ni težko odgovoriti.

„Zgledi vlečejo“, ali, kakor latinski pregovor pravi: „*exempla trahunt*“. Da bi, kakor na Českem, v slovenskih deželah imeli veliko zglednih velikih posestev, bila bi ta posestva prava šola našemu kmetu, ki najraje posnema to, kar vidi, da je dobro.

Ker je pri nas premalo zglednih gospodarstev (*Musterwirthschaften*), utegnile bi v napredek kmetijstva pomagati največ kmetijske podružnice po deželi. Glavni odbori v središči dežele potrebujejo rok, ki so jim na pomoč, — prava desna roka pa so centralnim odborom podružnice, ki med kmeti živijo.

Marsikatero napačno obdelovanje njiv, travnikov in vinogradov, mnogotero napačno ravnanje z živino, sadje mali vinom itd. izvira iz nevednosti našega kmeta.

*) Z besedo povsod smo pravo zadeli, kajti kakor tu je tudi drugej in sem ter tje po našem prepričanju še slabše. O H. še govoriti ni. Vred.

Morebiti bi se lotil on umnejšega kmetovanja, ako bi mu ga kdo razodel in ga do dobrega prepričal o boljšem ravnanju. Ali v mnogih slučajih ga ni in ni človeka, kateri bi nevednega kmeta poučil.

Za poduk ljudstva v kmetijstvu so knjige, časopisi, duhoven in učitelj. Knjiga pride sicer nekatera v roke našega kmeta, ali črka je mrtva in le malokateroga oživi in do boljšega prepričanja pripravi. Isto velja tudi zastran časopisov, po katerih pa prosti kmetje silno malo segajo, kajti le inteligenca slovenska je, le duhovenstvo, učiteljstvo (?), razumnejše kmetovalstvo je, ki podpira domače novine. Edino „Pratiko“ nahajamo skoro v vsaki bajtici, in resnica je, da seje ona uže nad 30 let mnogo mnogo dobrega semena po vseh deželah, kjer se govori jezik slovenski.

Iz knjig in časopisov torej ne zajema naš kmet dovolj poduka; v cerkvi in šoli pa tudi ne dobiva navoda za umno kmetovanje, kajti cerkev je odločena verskemu in nravnemu nauku, v ljudski šoli pa je mladina dan danes uže tako preobložena z mnogoternimi nauki, med katere se sèm ter tje v najnovejšem času še nepotrebna nemščina zopet vsiluje.

Snujejo naj se zato kmetijske podružnice (filiale) v poduk našemu kmetu in te naj bi razvile tisto delovanje aredi ljudstva, za katero so po družbinih pravih osnovane. Stehern duhovnik in učitelj, mnogi umnejši kmetovalci in marsikateri grajščinski oskrbnik so kolikor toliko izvedenci v teoretičnem in praktičnem umnem gospodarstvu. Zakaj bi se kacih 10 ali 20 tacih mož v večih farah ne združilo v kmetijsko podružnico? Vsaj ne stane mnogo truda, nekaterokrat v letu ob nedeljah, po popoldanski službi božji, napravljati skupščine v šoli, h katerim bi se vsa fara kar s prižnice povabila.

Koliko malo truda stane omikanega človeka, da kake pol ure govori kmetu o tej ali oni kmetijski stroki? Z osnovanjem takih kmetijskih shodov človek ne more priti v zamero nikjer, marveč le hvalevredno mora vsak nepristransk domoljub tako prizadetje imenovati. Osnujte toraj, slovenski domoljubi, več več podružnic po lepi naši, a še preveč zanemarjeni domovini!

J. L.

Solske stvari.

Razpis štipendij cesarja Franc Jožefa in cesarice Elizabete.

Našim bralcem je znano, da sta presvitli cesar in cesarica v spomin sreberne poroke za uboge in podpore vredne dijake na vseučilišči dunajskem 7, peštanskem 7, pražkem 5, graškem, insbruškem, krakovskem, lvovskem, črnoviškem in zagrebškem povsod po 3 štipendije v zlatu in znesku 300 gld. na leto ustanovila, ki so za prihodnje šolsko leto uže razpisane.

Prošnje za te štipendije se morajo narediti naravnost na Nj. c. kr. veličanstvo cesarja in zadnji čas do 10. avgusta t. l. v cesarjevi pisarni (k. k. Privat- und Familien-Fondsdirektion) na Dunaji vložiti.

Prošnjiki za tako štipendijo morajo v prošnji povedati, na katerem vseučilišči in na kateri fakulteti (medicinski, juridiški, filozofični ali bogoslovski) hočejo svoje študije pričeti in končati. Priložiti se morajo taki prošnji veljavna spričala: 1) krstni list, 2) ubožni list z izkazom stanú in premoženja starišev, 3) šolsko spričalo mature, če dijak še le na vseučilišče gre, če pa je že na vseučilišči, spričalo kolokvija ali državne preskušnje druge šolske polovice letošnjega leta.

* *Občna aritmetika za učiteljišča.* Sestavil in založil L. Lavtar, c. k. profesor v Mariboru. — V Ljubljani natisnila narodna tiskarna 1879.

Kedar koli se prikaže kaka šolska knjiga v slovenskem jeziku na beli dan, vselej smo je srčno veseli, kajti gradivo je, ki ga nabiramo za čas, ko tudi pred slovenska tla zasije solnce narodne ravnopravnosti, in, Bogme, da ta čas ni več dalje!

Temveč pa smemo Slovenci veseli biti te knjige, ker je v bistvu stvari in v obliki jezika res vse hvale vredna. Kakor čujemo, se je pisatelj lotil spisovanja te knjige po posebni spodbudi slavnoznanega c. k. deželnega šolskega nadzornika Klodiča, ki je take šolske knjige v prvi vrsti želel učiteljiščema v Kopru in Gorici. Prof. Lavtar je zaželeno delo v vsacem oziru izvrstno dobro dovršil. Njegova „aritmetika“ je izvirno delo, se ve da sestavljena s pomočjo drugih knjig, kakor vsaka druga šolska knjiga. Ustrezala bode prav dobro potrebam slovenskih učiteljišč, in še tudi tam, kjer učni jezik ni slovenski, posebno zaradi tega, ker se ozira na metodiko računanja na ljudski šoli, toliko važno za ljudskega učitelja. Srednjim šolam knjiga ni namenjena, ker se na teh šolah podučuje po drugačnem načinu, vendar se lahko tudi v srednjih šolah porabi za pomočno knjigo. — Kar se tiče jezika, v katerem je knjiga pisana, moremo reči, da je lep, pravilen in lahko umeven. Tako se strinja vse, da moremo „aritmetiko“ toplo priporočiti obširnim krogom, katerim vsem več ali manj je na korist pisana. Naj temu toplemu priporočilu dodamo še nekoliko vrstic iz „predgovora“ pisateljevega. „Pisatelj te knjige — piše prof. Lavtar — pogrešal je ves čas svojega poučevanja na slovenskem učiteljišči aritmetike, pripravne namenu tega zavoda. Zbirati je moral tvarino za pouk iz knjig za nižje in višje srednje šole — večinoma iz Močnikovih in Villicusovih — da je zadoščeval načrtu za učiteljišča, ki je zdaj veljaven po ukazu vis. c. kr. ministerstva za uk in bogočastje od 26. maja 1874. leta št. 7114. To zbirko je pisatelj po svoji izkušnji uredil in izročil vis. deželnemu šolskemu svetu v Gorici, da jo presodi — in potem vvede na slovenskih učiteljiščih. Presodil jo je gosp. prof. Križnič prav natanko — hvala mu za njegov trud! — ter nekatere nedostatke prav jasno določil, katere je potem pisatelj odpravil. Tvarina je v obče tako urejena, kakor v drugih aritmetikah. Občna števila so za marsikoga nova in do te stopinje neznana. Njih bitje se le osvetljuje na znanih slučajih. Desetasto uredbo števil pa kandidati in kandidatnje uže poznajo iz ljudske šole. Oni živo torej spoznajo pomen in tudi potrebo občnega števila, ko napišejo desetasto število v občnem obrazu, ki ga izvajajo iz posebnih slučajev. Učitelj sploh, in tudi v ljudski šoli ne sme svojim učencem pravil v glavo ubijati, ako jih niso poprej razumeli. To pravilo mora na tolikih primerih pojasnjevati, da učenec sluti: „pri vsakem drugem takem primeru bom pa tako računal“, da torej konečno posebnih primerov občno pravilo posnema. Zategadel so vaje v tej knjigi tako urejene, da kandidat najprej dokaze na posebnih in potem na občnih primerih izvršuje, da se torej vadi iz posebnega na obče prehajati. S kratka — pisatelj je hotel tole doseči: 1) Utrjenje dekadičnega številnega sistema. 2) pojme števil in razumno računanje z njimi, posebno kar se tiče desetastih števil. 3) Jasno izpoznanje izrekov in njihovo porabo za računanje na pamet ali s pridobitkom. 4) Spoznanje metode, po kateri učitelj v ljudski šoli računati mora. 5) Ne strokovnjakov v aritmetiki, ampak takih učiteljev, ki imajo tvarino popolnoma v